

Návrh inovací školních vzdělávacích programů dětských domovů v kontextu rozvoje kompetencí dospívajících pro samostatný život po odchodu z DD

Veronika Štenclová

Abstrakt

Příspěvek se zabývá procesem začleňování jedinců, kteří opouštějí dětské domovy, do společnosti. Na tuto problematiku nazírá v kontextu její zapracovanosti ve školních vzdělávacích programech (ŠVP) dětských domovů s ohledem na stanovené edukační cíle zaměřené na rozvoj kompetencí dospívajících pro samostatný život po odchodu z DD. Text vychází z předpokladu, že sledovaná oblast je z hlediska zpracování v ŠVP dětských domovů nejednotně a nedostatečně uchopena. V mnoha ohledech uvedené kompetence neodpovídají potřebám dospívajících a jejich skutečnému osvojení v rámci života v dětském domově. Hlavním cílem příspěvku je na základě dostupných poznatků o obsahu a cílech ŠVP DD koncipovat návrh inovací, které by mohly v co největší míře reflektovat hlavní poslání dětských domovů, kterým je úspěšná sociální inkluze jedinců do společnosti po odchodu do samostatného života.

Klíčová slova: dětský domov, školní vzdělávací program, edukační cíle, rozvoj kompetencí, příprava na samostatný život.

A proposal of innovations of children's homes school educational programmes from the viewpoint of development of adolescents' competencies for independent living when leaving the homes

Abstract

The paper deals with the process of inclusion of individuals leaving children's homes, into society. Analyzes this issue in the context of incorporation in school educational programs of children's homes with regard to the educational goals aimed at developing the competencies of adolescents for independent living after leaving DD. The text is based on the assumption that the monitored area is inconsistently and insufficiently grasped in terms of processing in the SEP of children's homes. In many respects, these competencies do not meet the needs of adolescents and their actual adoption in the life of an children's homes. The main goal of the paper is based on available knowledge about the content and goals of school educational programs of children's homes to design a proposal for innovations that could reflect as much as possible the main mission of children's homes, which is the successful social inclusion of individuals in society after leaving for independent living.

Key words: children's home, school educational program, educational goals, development of competencies, preparation for independent living.

DOI: 10.5507/epd.2020.013

Úvod

Príspevek se zaměřuje na kurikulum dětských domovů související s přípravou dospívajících na opuštění dětských domovů v kontextu úspěšné sociální inkluze¹. Dětské domovy jsou v České republice školskými institucemi, které poskytují zázemí dětem, které vlivem nejružnějších okolností nemohou vyrůstat ve své biologické rodině. Posláním dětských domovů je v co největší míře nahradit rodinnou péčí s cílem dosáhnout úspěšné sociální inkluze a osamostatnění jedinců, kteří v dětských domovech vyrůstají. Ti zde mohou setrvat do své zletilosti, v případě, že se připravují na své budoucí povolání, lze tuto dobu prodloužit až do 26 let (Zákon č. 109/2002 Sb. v platném znění).

¹ V této studii bude pracováno s pojmem „sociální inkluze“ dle autorů Zilcher, Svoboda (2019, s. 30), kteří ji definují jako „vytváření takových podmínek ve vzdělávání, které umožní co nejmenší restriktivní prostředí...“ a dále se při ní uplatňují tzv. inkluzivní hodnoty např. soudržnost, respektování jinakosti, sociální participace atp.).

V českém prostředí existuje řada studií, které konstatují, že děti, které strávily dlouhý čas v dětských domovech, mají úspěšnou sociální inkluzi v mnoha oblastech značně ztíženou (Hanáková, Kormaňák, 2015; Čech, 2012; Matoušek, Pazlarová & Baldová, 2008; Gjuríčová, 2007 aj.). Tito jedinci tvoří jednu ze čtyř podskupin sociálně znevýhodněných dětí v rámci českého školství (Němec, Vojtová, 2009) a podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí je řadíme do skupiny ohrožených dětí. U těch je dominantním rizikem, které výrazně znesnadňuje úspěšné fungování v běžném životě, vznik psychické deprivace. Tu autoři Langmeier a Matějček (1968, s. 23) definují jako psychický stav, který vznikl následkem životních situací, kdy člověku není dána příležitost uspokojovat v dostatečné míře a po dosti dlouhou dobu některé jeho základní psychické potřeby. Týká se především nedostatků v oblasti sociální, intelektové, emocionální a charakterové. Po odchodu z ústavu tak příp. psychická deprivace představuje pro děti značný handicap.

S ohledem na zmíněné informace by se dětské domovy měly snažit co nejlépe děti na přechod do samostatného života připravovat. Výchovně vzdělávací oblasti, na které se dětské domovy zaměřují, jsou písemně zpracovány v dokumentech, jejichž plnění podléhá legislativnímu rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V představeném příspěvku bude pozornost zaměřena na konkrétní dokument, a to na školní vzdělávací program dětských domovů (dále ŠVP DD), jehož zpracování má z hlediska povahy edukační práce v dětských domovech své zvláštnosti.

Hlavním cílem příspěvku je na základě dostupných poznatků o obsahu a cílech ŠVP DD koncipovat návrh inovací, které by mohly v co největší míře reflektovat hlavní poslání dětských domovů, kterým je úspěšná sociální inkluze jedinců do společnosti po odchodu do samostatného života.

1 Současná podoba školních vzdělávacích programů dětských domovů

Vzdělávání a veškerá péče o děti v dětských domovech probíhá systémově, mj. v návaznosti na školní vzdělávací program, který je zpracováván v souladu se školským zákonem (Zákon č. 561/2004 Sb. v platném znění). ŠVP DD zpracovávají jeho řídicí pracovníci a jsou povinni ho zveřejnit na přístupném místě (většinou na webových stránkách zařízení). Při jeho zpracovávání se řídí dle § 3 odst. 3 zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů a dle § 5 odst. 2 zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pro tvorbu ŠVP se dětské domovy však nemohou opřít o žádné RVP (jako je tomu v případě škol) či jinou metodiku z důvodu jejich neexistence.

Metodický portál spravovaný Národním ústavem pro vzdělávání tak doporučuje jako inspiraci pro tvorbu ŠVP pro DD publikaci Národního institutu dětí a mládeže *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání* (NÚV,

© 2012). Tento dokument se však zabývá primárně zájmovým vzděláváním, přičemž dětské domovy sehrávají mnohem širší úlohu v oblasti výchovy a celkového rozvoje osobností svých klientů.

Na základě předběžného studia stávajících, na internetu volně dostupných ŠVP DD bylo zjištěno, že se výchovně-vzdělávací cíle strukturují především podle oblastí klíčových kompetencí, které jsou stanoveny dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV).

Z hlediska očekávaných cílů vymezených v ŠVP dětských domovů se tak pracuje především s klíčovými kompetencemi, které byly stanoveny pro vzdělávání ve školních institucích. Ve školách bývá větší důraz kladen na vzdělávání, které průběžně doplňuje také složka výchovná. V dětských domovech je to však naopak. V těch je dominantní důraz kladen především na složku výchovnou, jelikož z velké části supluje rodinné působení.

Dalším argumentem pro možný návrh struktury cílů v ŠVP DD by mohl být fakt, že klíčové kompetence, vymezené v RVP pro základní vzdělávání, se zabývají pouze vzděláváním žáků do 15 let. Jak již bylo výše uvedeno, jedinci mohou v dětských domovech setrvat do své zletilosti, případně do 26 let, pokud studují. Klíčové kompetence v RVP pro základní vzdělávání tak neodpovídají celkové věkové sféře, přičemž v nich není v dostatečné míře vytěžována již zmiňovaná výchovná složka s důrazem na samostatný život.

V souvislosti s osamostatněním se je v dětských domovech kladen důraz především na plánované strategie přípravy na odchod a opuštění dětského domova. V biologické rodině tato strategie nabývá více bezpodmínečné formy, jedinci se zde připravují na svůj samostatný život průběžně a neorganizovaně s předpokladem výpomoci jejich rodiny (srov. Běhouňková, 2012, s. 151). Na základě stanov OSN (2009) by dětské domovy měly úspěšné začlenění do společnosti u těchto jedinců zabezpečit především prostřednictvím osvojování a formování sociálních dovedností a kompetencí pro život. Rozvoj sociálních dovedností, však komplikuje např. tzv. syndrom ústavní závislosti. Tento fenomén je dle Musila (2008) charakterizován stavem adaptace na umělé ústavní podmínky, které doprovázejí snížení schopností adaptace na civilní život. Klienti dětských domovů mají v ústavech zajištěnou stravu, finance a ubytování bez jakékoliv větší participace. Zároveň zde platí stanovený denní režim. Tito jedinci pak nejsou schopni v samostatném životě uspokojovat své potřeby a zvládat situace každodenního života (zajištění materiálních potřeb, uspořádání denního režimu, hledání zaměstnání, bytu, hospodaření s penězi či komunikovat s úřady).

ŠVP je v dětských domovech realizován ve specifickém, tzv. umělém prostředí (viz výše). Každé zařízení se vyznačuje určitými nuancemi v oblasti osobitosti jeho klientely, velikosti, regionu, ve kterém se nachází, či organizační strukturou. Jeho plnění zabezpečují vychovatelé, proto jsou ŠVP jednotlivých dětských domovů vypracovávány „na míru“ danému zařízení.

Z hlediska očekávaných edukačních cílů dětských domovů, by měly stanovené cíle v ŠVP navazovat na školní výuku, možnosti seberealizace, rozvoj individuálních zájmů, podporu v osvojování a udržování sociálních kontaktů, praktického jednání a smysluplného využití volného času. Tedy více se prosazovat ve výchovné sféře, jelikož ta vzdělávací je plněna ve školách.

Na tuto problematiku příspěvek reaguje. Nejde o kompletní restrukturalizaci ŠVP dětských domovů, spíše o úvahu a diskuzi nad realizovaným kurikulem v DD, které by mohlo směřovat k zjasnění nosných oblastí cílů výchovy, na které by se z hlediska dominantně výchovné povahy práce v dětských domovech dalo zaměřit.

2 Návrh strukturace cílů v ŠVP dětských domovů v kontextu rozvoje kompetencí pro samostatný život po odchodu z dětského domova

Vzhledem k zaměření příspěvku bude pozornost směřována zejména k problematice vymezení edukačních cílů v ŠVP dětských domovů, a to především z hlediska jejich skutečnému přesahu k osvojení si struktury dovedností, znalostí a kompetencí potřebných pro samostatný život. Míra jejich osvojení je významným prediktorem pro úspěšnou sociální inkluzi jedinců, jež z DD odejdou do samostatného života.

Cílem této části příspěvku je úvaha o inovaci možné struktury cílů v ŠVP DD. Navrhnutá struktura by mohla lépe postihnout skutečné poslání dětských domovů, čímž je úspěšná sociální inkluze jedinců po odchodu do samostatného života. Na základě již uvedených specifik a cílů dětských domovů by mohlo být přínosnější strukturovat je do jednotlivých oblastí či dílčích cílů.

V rámci návrhu struktury cílů v ŠVP DD se dominantně jeví práce s konceptem Delorsových cílů vzdělávání (1996). Ty jsou odvozeny od cílů a potřeb společnosti (Vašutová, 2006) a týkají se nejen institucionalizovaného vzdělávání, ale také rodinného, což koresponduje s posláním dětských domovů. V Delorově zprávě (1996) jsou cíle vzdělávání deklarovány jako potřeba „učení se po celý život“, které je vyjádřeno jako „vzdělávací kontinuum souběžné s životem a rozšířené tak, aby zabíralo celou společnost“. Celoživotní učení by tak mělo být reakcí na potřebu vylepšení kapacity jedinců, rodin, pracovišť a komunit neustále se adaptovat a obnovovat v závislosti na změny ve společnosti a v povaze světa. Delorovy cíle by souběžně mohly být posíleny např. o koncept tzv. měkkých kompetencí. Ty autoři Mühleisen a Oberhuber (2008, s. 13–14) definují jako míru schopností vypořádávání se s druhými lidmi, ale také se sebou samými. Dle Ministerstva práce a sociálních věcí (2017) jsou nezbytné pro úspěšné fungování na trhu práce.

Delors (1996) cíle vzdělávání stanovil jako pilíře, zaměřující se na směřování člověka k oblasti **učení se poznávat**, to znamená osvojovat si nástroje pochopení světa a rozvinout dovednosti potřebné k učení se; **učení se jednat**, směřující k naučení se tvořivě zasahovat do svého prostředí; **učit se žít společně**, to znamená umět spolupracovat s ostatními a moci se tak podílet na všech společenských činnostech a **učit se být**, tedy porozumět vlastní osobnosti a jejímu utváření v souladu s morálními hodnotami.

Zmíněné čtyři pilíře by mohly v souvislosti s tvorbou cílů v ŠVP dětských domovů představovat určité oblasti, na které by se dalo, v kontextu přípravy na samostatný život jedinců po odchodu ze zařízení, zaměřovat. V těchto oblastech by se posilovaly žádoucí vzorce chování, učily by se dovednosti, znalosti a prohlubovaly schopnosti. Matoušek (1999, s. 63-65) udává, že dlouhodobý pobyt dítěte v ústavním zařízení může vést k různým osobnostním deformacím. Ty se mohou projevit v oblasti sociálních vztahů, postojů, systému hodnot, nebo v sebehodnocení jednotlivců. Podle Matouška, Pazlarové a Baldové (2008) jsou běžným důvodem problémů jedinců po odchodu z dětského domova nedostatečné zkušenosti se životem mimo zařízení, v jejichž důsledku mají nereálné představy o svém samostatném životě a očekávání od něj. Stejně tak nízké dosažené vzdělání a nedostatečné sociální kompetence.

V Delorsově oblasti *učení se poznávat* (1996) by si jedinci mohli v rámci života v DD osvojit strategie práce se svými dosavadními zkušenostmi, dovednostmi a měli by umět konstruovat své poznatky, ne pouze přebírat již hotové informace (viz syndrom ústavní závislosti např. Musil, 2008). V oblasti *učit se jednat* by mohly metody a formy práce přispět k získání kompetencí potřebných k řešení nejrůznějších, více či méně předvídatelných situací. Na základě modelu měkkých kompetencí by se v rámci dílčích cílů bylo možné zaměřit např. na efektivní komunikaci, uspokojování potřeb svých i druhých a na aktivní přístup k práci a celkově životu. Delorsův pilíř *učit se žít společně* je pro jedince v dětských domovech často zásadní. Vzhledem k jejich osobnostním, povahovým specifickým (např. Štenclová, 2019a, 2019b), mají tito jedinci často narušenou důvěru v druhé lidi, těžce navazují hlubší vztahy a míra jejich empatie je v určitých ohledech značně problematická. Na základě modelu měkkých kompetencí by se v rámci dílčích cílů bylo možné zaměřit např. na schopnost kooperace, vedení lidí a ovlivňování ostatních. Osvojení si těchto kompetencí, by mohlo vést k větší důvěře v druhé lidi a prohloubení schopnosti empatie. Uspokojivější sociální situace by tak jedincům v samostatném životě mohla přinést větší jistotu, pocit bezpečí, pochopení a přijetí. Posledním Delorsovým pilířem je cíl *učit se být*. V této oblasti, jak již bylo uvedeno, mají jedinci, dlouhodobě vyrůstající v ústavním prostředí, ztíženou výchozí situaci. Mají často nereálné sebehodnocení², trpí deprivacemi, pocity méněcennosti, neschopností sebe-reflexe a nerozumí svým pocitům a potřebám. Zde jsou z výčtu měkkých kompetencí stěžejní především zvládání zátěže a vysoká míra samostatnosti. Tyto aspekty je třeba u jedinců utvářet systematicky, dlouhodobě a kontinuálně.

² Viz např. koncepce self-efficacy Alberta Bandury (1997).

Delorovy cíle (1996) i soubor měkkých kompetencí (MPSV, 2017) by mohly být dále podpořeny vybranými kompetencemi pro odborné vzdělávání a gymnázia (RVP SV)³, se kterými by bylo vhodné v rámci ŠVP DD pracovat, jelikož se dospívající v dětských domovech připravují na svá budoucí povolání, a to nejen do nabytí právní zletilosti (18 let), ale v některých případech i po ní (dle zákona 109/2002 Sb. v platném znění mohou jedinci v DD setrvat až do 26 let, pokud studují). Zaměření se na posílení vybraných zmíněných kompetencí by mohlo přispět ke kvalitnější přípravě dětí nejen na profesní život a přispět k jejich úspěšné sociální inkluzi.

Otázkou zůstává, zda lze tyto návrhy změn za dané situace realizovat. Dětské domovy jsou specifická výchovná prostředí. Jejich stěžejním úkolem je suplovat v co největší míře rodinné prostředí pro děti, které vlivem různých okolností nevyrůstají ve své původní rodině. Tento úkol však narušuje řada faktorů, jako jsou např. široká věková škála dětí (od 3–26 let), specifika těchto dětí (traumata, deprivace, psychiatrická medikace atp.), velikost zařízení, povaha regionu, osobnosti a motivovanost pracovníků atd.

Výhodou může být, že dětské domovy mohou Delorovy cíle (ale i vybrané měkké dovednosti či kompetence pro střední vzdělávání) naplňovat subjektivně, tzn. dle svých specifíků, cíleně je zaměřit na své podmínky výchovy a vzdělávání, jelikož nepodléhají při vypracovávání ŠVP žádnému oficiálnímu dokumentu.

Nedílnou součástí k naplnění uvedených cílů je pozitivní vzor vychovatelů, kteří by měli jít příkladem svým chováním, jednáním, vystupováním v souladu s poznatky z oblasti sociálního učení. Stejně důležitá je také motivace vychovatelů a jejich vlastní výchovná činnost.

Dle výše uvedeného lze konstatovat, že edukační proces odehrávající se v dětských domovech s sebou nese obrovské požadavky z hlediska cílů výchovy a skrze ně dosažení co největšího rozvoje lidské osobnosti. Kvalita péče v DD se tak mj. odráží právě v míře zvládnutí jednotlivých kompetencí a schopností jedinců z DD obstat nástrahám samostatného života. K tomuto jim dopomáhají vychovávající subjekty, kterými jsou v DD vychovatelé. Na ně jsou z hlediska edukační práce kladeny velké osobnostní nároky a požadavky, se kterými se musí vypořádat. Míra jejich zvládnutí je taktéž prediktorem úspěšnější práce s jedinci v DD, což může vést také k jejich zdárnějšímu přechodu do samostatného života a úspěšné sociální inkluzi.

³ Např.: „...znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání; dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní pracovní uplatnění podle potřeb a charakteru příslušné odborné kvalifikace; pochopit výhody znalosti cizích jazyků pro životní i pracovní uplatnění; nezaujatě zvažovat návrhy druhých...“ atd.

Závěr

Hlavním cílem příspěvku je úvaha o pojetí, dle kterého by se mohly ve školních vzdělávacích programech strukturovat cíle tak, aby se jejich plněním v co největší míře naplňovalo poslání dětských domovů, čímž je suplování rodinné výchovy s cílem úspěšné sociální inkluze jedinců po odchodu do samostatného života.

V textu je poukázáno na fakt, že edukační cíle nadefinované v ŠVP dětských domovů vychází především z konceptu klíčových kompetencí převážně převzatých z RVP pro základní vzdělávání. Tento fakt je do jisté míry podpořen neexistencí dokumentu, o který by se při tvorbě ŠVP mohli vedoucí pracovníci dětských domovů opřít. Jako žádoucí se tedy jeví, aby ředitelé DD měli k dispozici ucelený dokument pro tvorbu ŠVP DD, který by jasně vymezoval cíle směřující k rozvoji kompetencí potřebných pro úspěšnou inkluzi do společnosti, které je třeba rozvíjet u tak specifické cílové skupiny jako jsou děti a dospívající v ústavní výchově. Název by mohl znít *Metodika pro tvorbu školních vzdělávacích programů pro dětské domovy*.

Vzhledem k odlišné povaze práce ve školách (kde převládají vzdělávací cíle) a dětských domovech bylo otázkou, na jaké oblasti by se měly soustředit dětské domovy, které jsou taktéž školská zařízení, avšak svými cíli se zaměřují především na výchovné aspekty, přičemž jejich nejvyšším cílem je úspěšný přechod do samostatného života.

Z tohoto důvodu by bylo možné pracovat s modelem vzdělávacích cílů dle Delorsových pilířů (1996), které svým vymezením navazují na kompetence využívané ve školním prostředí, avšak se hlouběji dotýkají životních situací. Ty by mohly být doplněny o model tzv. měkkých kompetencí, které dle Národní soustavy povolání jsou v dnešní době nezbytné pro úspěšné uplatnění na trhu práce. Zmíněné cíle a kompetence směřují k osvojení základních životních dovedností a jejich vysoká míra zvládnutí predikuje úspěšné fungování v lidské společnosti. Proto zaměření se na tyto kompetence a jejich procesuální posilování by mohlo vést k úspěšnější sociální inkluzi.

Zdařilá sociální inkluze jedinců z dětských domovů je stěžejní úkol ústavní výchovy.

Tito jedinci jsou považováni za ohrožené a jsou citlivější k sociálnímu selhání. Proto by jejich příprava na přechod do samostatného života a celkově na život ve společnosti měla být jednou z priorit.

Na základě výše uvedeného je patrné, že celková problematika ústavní výchovy je velmi obsáhlá, a především dosti složitá. Dětské domovy se snaží suplovat rodinné prostředí dětem, které ve své biologické či jiné náhradní rodině vyrůstát nemohou. Konkrétní edukační práci zajišťují vychovatelé, kteří dětem poskytují péči, pomoc a podporu a řeší s nimi veškeré situace, které během životů dětí vystanou. Vzhledem ke specifickým edukačním procesům v dětských domovech a také zvláštnostem umístěných dětí je zřejmé, že povolání vychovatele obnáší značné nároky na jejich osobnostní i profesní kvality. Pozornost by tak měla být věnována jak kvalitní přípravě budoucích vychovatelů, tak dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků působících v zařízeních ústavní

výchovy, které by mělo být v kontextu s jejich vzdělávacími potřebami, jenž vychází přímo z praktických otázek a zkušeností. Jen vzdělaný a kompetentní pedagog může kvalitně vychovávat kompetentní děti, které se v životě neztratí.

Poděkování

Studie vznikla díky podpoře grantového projektu IGA_PdF_2020_013 s názvem *Konformita a rizikové chování dětí staršího školního věku*.

Literatura

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
- Běhouňková, L. (2012). *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. Praha: TOGGA.
- Čech, T. (2012). Dospívající v ústavní výchově a příprava na dospělost a život ve společnosti. In Vítková, M., & Friedmann, Z. (eds.) *Profesní orientace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* [CD-ROM]. Brno: Masarykova univerzita.
- Delors J. (1996) *Learning: the treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century (highlights)*. Paris: UnescoPub.
- Gjuričová, J. (2007). *Analýza stavu a dalšího vývoje mladých lidí po opuštění zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy za období 1995–2004*. Praha: MV a MŠMT.
- Hanáková, L. & Kormaňák, M. (2015). *Jsou na odchod do běžného života připraveny děti z dětských domovů?* IPSOS [online]. [cit. 2018-09-20] Dostupné z: <https://www.ipsos.com/cs-cz/jsou-na-odchod-do-bezneho-zivota-pripraveny-deti-z-detskych-domovu>
- Langmeier, J., & Matějček, Z. (2011). *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum
- Matoušek, O. (1999). *Ústavní péče*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Matoušek, O., Pazlarová, H., & Baldová, L. (2008). *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mládeže s důrazem na mladistvé odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2017). *Centrální databáze kompetencí: autonomní systém pro správu znalostí, dovedností a měkkých kompetencí* [online]. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <http://kompetence.nsp.cz/mekkeKompetence.aspx>.
- Musil, L. (2008). *Osoby se syndromem ústavní závislosti a řešení jejich problému v Brně: podkladová studie pro koncepci Magistrátu města Brna*. Brno: Fakulta sociálních studií MU.
- Mühleisen, S., & Oberhuber, N. (2008). *Komunikační a jiné měkké dovednosti: soft skills v praxi*. Praha: Grada.
- Myšková, L. (2018). *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a standardy kvality služeb ambulantních středisek výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/standardy-kvality-pece-o-deti>.
- Národní ústav pro vzdělávání. (2012). Konzultační centrum NÚV – odpovědi k problematice speciálního vzdělávání, II. část. Metodický portál www.rvp.cz. [cit. 2020-05-13]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/16279/konzultacni-centrum-NUV---odpovedi-k-problematice-specialniho-vzdelavani-II-cast.html/>

- Němec, J., & Vojtová, V. (2009). *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Brno: Paido.
- OSN. *Směrnice o náhradní péči o děti*. 2009 [online] [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.vterinapote.cz/static/useruploads/files/smernice01.pdf>
- Průcha, J., Walterová, E. & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- Štenclová, V. (2019a). Self-Efficacy: The Perception of Self-Preparedness for Leaving Institutional Care and Becoming an Independent Individual. In: *Proceedings 7th Mediterranean Interdisciplinary Forum on Social Sciences and Humanities, MIFS 2019, Barcelona, Spain*. Skopje: European Scientific Institute.
- Štenclová, V. (2019b). Subjective view of individuals for leaving institutional care. In: *Proceedings of IAC 2019 in Vienna, International Academic Conference: Teaching, Learning and E-learning*. Praha: Czech institute of academic education z.s.
- Vašutová, J. (2006). *Proměny vzdělávacího kontextu a kompetence učitelů pro tvorbu ŠVP v odborném vzdělávání. Studijní texty pro projekt Pilot S*. Praha: NÚOV. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum>.
- Zilcher, L., & Svoboda, Z. (2019). *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Praha: Grada.

Legislativní zdroje

- Zákon č. 109 ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <http://www.msmt.cz/file/38848/>.
- Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>.
- Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Kontakt:

Mgr. Veronika Štenclová
Pedagogická fakulta UP
Ústav pedagogiky a sociálních studií
Žižkovo náměstí 5
771 40 Olomouc
e-mail: veronika.stenclova01@upol.cz

Mgr. Veronika Štenclová je doktorandkou Ústavu pedagogiky a sociálních studií na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Současne pracuje jako vychovatelka v dětském domově a lektorka na Ostravské univerzitě. Odborně se zaměřuje na edukační proces s dětmi, mládeží a dospělými vykazujícími rizikové chování a na výchovnou práci v zařízeních ústavní a ochranné výchovy, vedoucí k resocializaci a reintegraci těchto osob.